

BẢN TIN THÁNG 7 NĂM 2021

Việt Nam nhập khẩu gỗ từ Campuchia và Lào đến hết 5 tháng đầu 2021

Tô Xuân Phúc, Cao Thị Cẩm, Trần Lê Huy

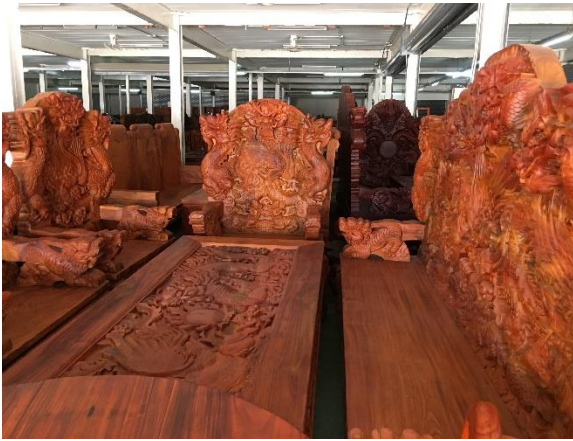
NICFI
Norway's International Climate and Forest Initiative

Mục lục

<i>Việt Nam nhập khẩu gỗ từ Campuchia và Lào đến hết 5 tháng đầu 2021</i>	1
1. Chính sách kiểm soát gỗ rủi ro nhập khẩu của Việt Nam	1
2. Việt Nam nhập khẩu gỗ từ Campuchia	2
Gỗ xẻ nhập khẩu	2
3. Việt Nam nhập khẩu gỗ từ Lào	3
3.1. Gỗ tròn nhập khẩu	4
3.2. Gỗ xẻ nhập khẩu	4
4. Quản trị rừng tại Campuchia và Lào	5
4.1. Quản trị rừng tại Campuchia.....	5
4.2. Quản trị rừng tại Lào	6
5. Tăng cường kiểm soát nhập khẩu gỗ từ Campuchia và Lào	7

1. Chính sách kiểm soát gỗ rủi ro nhập khẩu của Việt Nam

Chính phủ Việt Nam hiện đang thực hiện Nghị định 102/NĐ-CP nhằm kiểm soát tính hợp pháp của toàn bộ các khâu trong chuỗi cung gỗ.¹ Kiểm soát gỗ nguyên liệu nhập khẩu là một trong những nội dung trọng tâm của Nghị định. Nghị định quy định gỗ rủi ro nhập khẩu là (i) gỗ từ các quốc gia không nằm trong Danh sách vùng địa lý tích cực và (ii) các loài nằm trong Phụ lục I, II của Công ước CITES, các loài thuộc Nhóm I and II và các loài lần đầu tiên được nhập khẩu vào Việt Nam. Nghị định yêu cầu các doanh nghiệp nhập khẩu gỗ rủi ro phải bổ sung thêm giấy tờ minh chứng cho tính hợp pháp của gỗ.

Ngoài ra, các doanh nghiệp này cần phải thực hiện trách nhiệm giải trình nhằm giảm thiểu rủi ro trong việc nhập khẩu gỗ bất hợp pháp. Quyết định 4832/QĐ-BNN-TCLN ban hành tháng 11 năm 2020 công bố Danh sách các quốc gia thuộc vùng địa lý tích cực,² với 51 quốc gia hiện đang nằm trong Danh sách này. Campuchia và Lào không thuộc Danh sách vùng địa lý tích cực và do vậy gỗ từ nguồn này nhập khẩu vào Việt Nam được coi là gỗ rủi ro.

Lượng gỗ nguyên liệu (tròn, xẻ) từ Campuchia và Lào nhập khẩu vào Việt Nam giảm rất mạnh trong những năm vừa qua và hiện chỉ còn chiếm 1-2% trong tổng lượng gỗ nguyên liệu nhập khẩu vào Việt Nam hàng năm. Vào nửa đầu của thập kỷ 2010, mỗi năm Việt Nam nhập khẩu hàng triệu m3 gỗ tròn và xẻ từ hai quốc gia này.³ Điều này đã gây ra những tác động tiêu cực rất lớn tới hình ảnh của ngành gỗ Việt. Tuy nhiên lượng nhập sau đó giảm, chủ yếu do việc siết quản lý trong việc khai thác và xuất khẩu gỗ tại các quốc gia này. Mặc dù đến nay lượng cung từ các nguồn này nhỏ và không còn quan trọng cho Việt Nam, sự tồn tại của nguồn cung này và đặc biệt là lượng nhập gia tăng từ 2020 đến nay tiếp tục gây ra những động tiêu cực tới ngành gỗ.

Cơ quan Đại diện thương mại Hoa Kỳ (USTR) đang thực hiện điều tra ngành gỗ Việt Nam.⁴ Điều tra này được dựa trên một phần cáo buộc rằng Việt Nam nhập khẩu gỗ bất hợp pháp, bao gồm cả gỗ từ Campuchia và Lào. Hoa Kỳ hiện thị trường xuất khẩu quan trọng nhất cho đồ gỗ của Việt Nam, với kim ngạch xuất khẩu trong 6 tháng đầu 2021 từ thị trường này chiếm trên 60% trong tổng kim ngạch xuất khẩu đồ gỗ của Việt Nam vào tất cả các thị trường.⁵ Do vậy, cáo buộc mà cơ quan USTR đưa ra rất nghiêm trọng cho ngành gỗ Việt. Kiểm soát hiệu quả gỗ rủi ro nhập khẩu, đặc biệt gỗ từ Campuchia và Lào có vai trò quan trọng đối với sự tồn tại và phát triển của ngành trong tương lai.

Dựa trên nguồn dữ liệu thống kê gỗ nhập của của Tổng cục Hải quan, Bản tin này cung cấp thông tin về thực trạng Việt Nam nhập khẩu gỗ từ Campuchia và Lào từ 2020 đến hết 5 tháng đầu 2021. Bản tin cũng đưa ra một số thông tin sơ lược về quản trị tài nguyên rừng tại hai quốc gia này. Từ các nguồn thông tin này, Bản tin trình bày một số kiến nghị về chính sách nhằm nâng cao hiệu quả của việc kiểm soát gỗ nhập khẩu rủi ro vào Việt Nam.

¹ Nghị định ban hành trong tháng 9 năm 2020 và có hiệu lực trong tháng 10 cùng năm. Thông tin chi tiết về Nghị định tham khảo tại: <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Thuong-mai/Nghi-dinh-102-2020-ND-CP-quy-dinh-He-thong-bao-dam-go-hop-phap-Viet-Nam-451590.aspx>.

² Thông tin chi tiết về Quyết định tham khảo tại: <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Xuat-nhap-khau/Quyết-dinh-4832-QĐ-BNN-TCLN-2020-cong-bo-Danh-muc-cac-loai-go-da-nhap-khau-vao-Viet-Nam-458434.aspx>.

³ <https://www.forest-trends.org/publications/vietnams-import-of-tropical-timber-and-implementation-timber-legality-assurance-system/>.

⁴ Thông tin chi tiết về điều tra này tham khảo tại website của USTR: <https://ustr.gov/issue-areas/enforcement/section-301-investigations/section-301-vietnam-timber>.

⁵ Thông tin chi tiết tham khảo tại: <https://goviet.org.vn/bai-viet/viet-nam-xuat-nhap-khau-do-go-toi-het-5-thang-dau-2021-thuc-trang-va-mot-so-khia-can-rui-ro-9348>.

2. Việt Nam nhập khẩu gỗ từ Campuchia

Bảng 1 chỉ ra lượng gỗ tròn và xẻ nhập khẩu từ Campuchia vào Việt Nam từ 2020 đến hết 5 tháng đầu 2021. Gỗ nhập vào Việt Nam chủ yếu là gỗ xẻ; lượng gỗ tròn không đáng kể.

Bảng 1. Việt Nam nhập khẩu gỗ tròn và xẻ từ Campuchia, năm 2020 – 5T/2021

Đơn vị \ Năm	2020		5 tháng 2021	
	M3	USD	M3	USD
Gỗ tròn	1.499	199.431	254	22.960
Gỗ xẻ	27.498	7.166.441	25.869	6.903.193

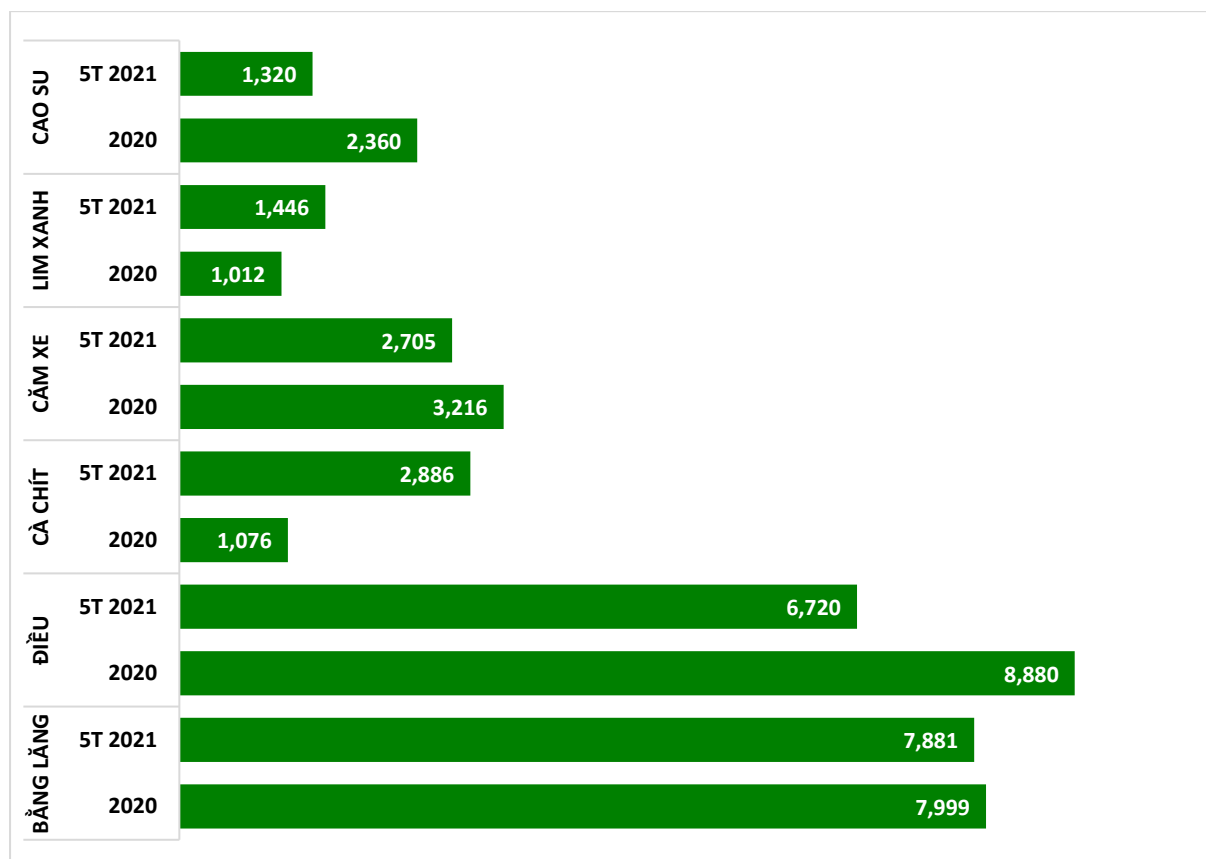
Nguồn: VIFOREST, FPA Bình Định, HAWA, BIFA và Forest Trends tổng hợp từ nguồn số liệu thống kê xuất nhập khẩu của Tổng cục Hải quan

Gỗ xẻ nhập khẩu

Lượng nhập khẩu tăng mạnh trong các tháng đầu 2021. Trong 5 tháng đầu 2021 lượng gỗ xẻ nhập khẩu từ Campuchia vào Việt Nam tăng rất nhanh, với lượng nhập của 5 tháng này gần tương đương (94%) tổng lượng gỗ xẻ nhập khẩu từ nguồn này trong cả năm 2020.

Các loài nhập khẩu bao gồm cả gỗ tự nhiên và gỗ rừng trồng. Các loài gỗ có lượng nhập cao bao gồm bằng lăng, cẩm xe, lim xanh, cà chít và cao su (Hình 1).

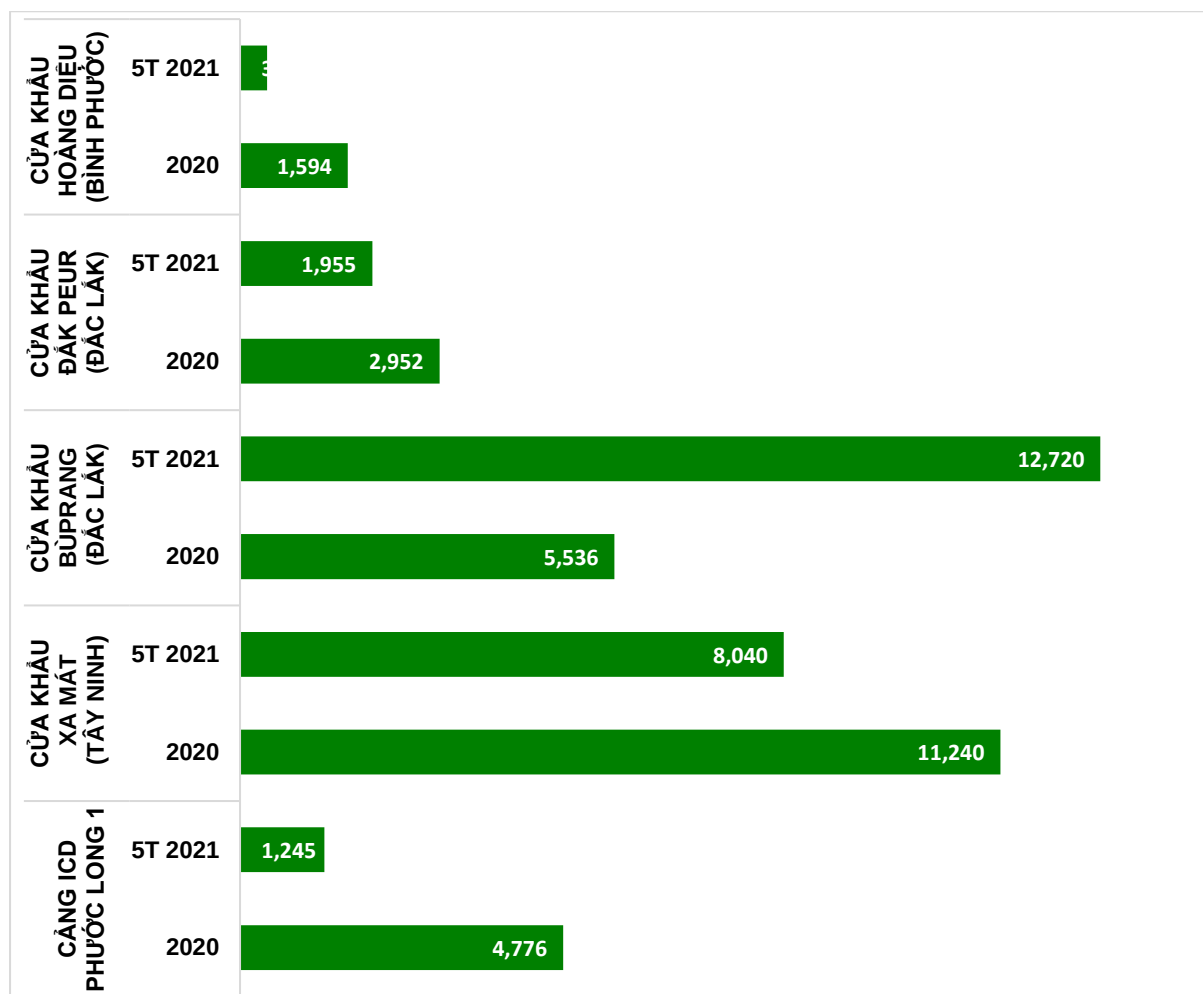
Hình 1. Các loài gỗ xẻ với lượng nhập cao từ Campuchia vào Việt Nam, 2020 -5T/2021 (m3)

Nguồn: VIFOREST, FPA Bình Định, HAWA, BIFA và Forest Trends tổng hợp từ nguồn số liệu thống kê xuất nhập khẩu của Tổng cục Hải quan

Các cửa khẩu có lượng nhập lớn nằm ở các tỉnh tiếp giáp với Campuchia. Các cửa khẩu nhập khẩu quan trọng nhất nằm tại các tỉnh như Bình Phước, Đắk Lắk, Tây Ninh là các tỉnh tiếp giáp với Campuchia (Hình 2).

Hình 2. Các cửa khẩu nhập khẩu gỗ xẻ với lượng nhập lớn, năm 2020-5T/2021 (m3)

Nguồn: VIFOREST, FPA Bình Định, HAWA, BIFA và Forest Trends tổng hợp từ nguồn số liệu thống kê xuất nhập khẩu của Tổng cục Hải quan

3. Việt Nam nhập khẩu gỗ từ Lào

Năm 2016 Chính phủ Lào đưa ra quy định siết chặt kiểm soát việc khai thác và xuất khẩu gỗ nguyên liệu, bao gồm việc cấm xuất khẩu gỗ chưa qua chế biến sâu. Lượng và kim ngạch gỗ nhập khẩu từ nguồn này vào Việt Nam hiện còn tương đối nhỏ (Bảng 2).

Bảng 2. Việt Nam nhập khẩu gỗ tròn và gỗ xẻ từ Lào, 2020 – 5T/2021

Đơn vị \ Năm	2020		5 tháng 2021	
	M3	USD	M3	USD
Gỗ tròn	12.817	2.139.723	6.816	1.242.874
Gỗ xẻ	81.290	53.430.435	54.195	36.655.541

Nguồn: VIFOREST, FPA Bình Định, HAWA, BIFA và Forest Trends tổng hợp từ nguồn số liệu thống kê xuất nhập khẩu của Tổng cục Hải quan

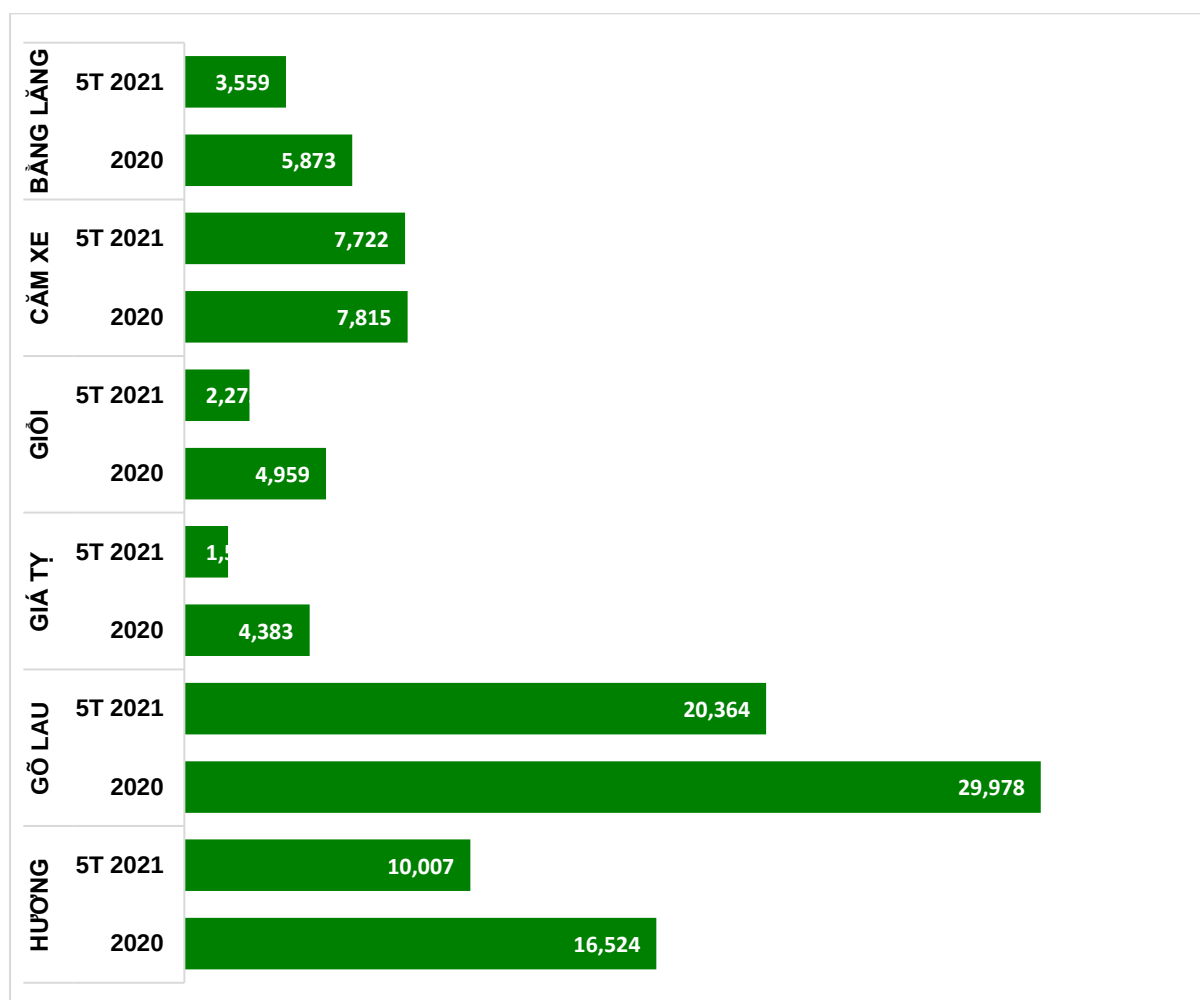
3.1. Gỗ tròn nhập khẩu

Các loài nhập hầu hết là gỗ rừng trồng. Giá tỵ (tếch) và gỗ keo là 2 loài gỗ rừng trồng có lượng nhập lớn nhất. Cụ thể, lượng nhập của 2 loài này chiếm gần 100% tổng lượng gỗ tròn nhập khẩu từ Lào vào Việt Nam.

3.2. Gỗ xẻ nhập khẩu

Các loài nhập chủ yếu là gỗ tự nhiên, bao gồm nhiều loài gỗ quý. Lượng gỗ xẻ nhập khẩu từ Lào vào Việt Nam lớn hơn nhiều so với lượng gỗ tròn. Khác với các loài gỗ tròn (thường là gỗ rừng gỗ rừng trồng), các loài gỗ xẻ nhập khẩu hầu hết là gỗ tự nhiên và bao gồm nhiều loài gỗ quý. Các loài có lượng nhập khẩu lớn thể hiện trong Hình 3.

Hình 3. Các loài gỗ xẻ nhập khẩu có lượng lớn từ Lào vào Việt Nam, 2020-5T/2021 (m3)

Nguồn: VIFOREST, FPA Bình Định, HAWA, BIFA và Forest Trends tổng hợp từ nguồn số liệu thống kê xuất nhập khẩu của Tổng cục Hải quan

Cửa khẩu nhập khẩu chính nằm ở các tỉnh tiếp giáp với Lào. Gỗ từ Lào được nhập khẩu vào Việt Nam qua các cửa khẩu nằm tại các địa phương có chung đường biên với Lào, chủ yếu là ở các tỉnh Miền Trung – Tây Nguyên (Hình 4).

Hình 4. Các cửa khẩu nhập khẩu gỗ xẻ từ Lào vào Việt Nam, 2020 -5T/ 2021 (m3)

Nguồn: VIFOREST, FPA Bình Định, HAWA, BIFA và Forest Trends tổng hợp từ nguồn số liệu thống kê xuất nhập khẩu của Tổng cục Hải quan

4. Quản trị rừng tại Campuchia và Lào

4.1. Quản trị rừng tại Campuchia

Campuchia là một trong những quốc gia có hệ thống quản trị rừng yếu kém.⁶ Các chính sách của Chính phủ có liên quan tới khai thác và thương mại gỗ không nhất quán. Tuy Chính phủ Campuchia cấm xuất khẩu gỗ chưa qua chế biến, hiện đang tồn tại các “cơ chế đặc biệt” được tạo ra bởi các cơ quan quản lý cấp trung ương, cho phép một số doanh nghiệp ở quốc gia này tiếp tục xuất khẩu. Một số tổ chức môi trường cho biết cơ chế này đang bị lạm dụng.

Nạn khai thác gỗ bất hợp pháp đang diễn ra tại một số địa phương ở đây. Một lượng gỗ này được khai thác từ các khu vực rừng bảo tồn nơi còn

⁶ <https://voices4mekongforests.org/publications/0000317>.

có các loài gỗ quý. Gỗ lậu diễn ra dưới sự bảo trợ của các quan chức địa phương, bao gồm cả cán bộ phụ trách kiểm soát cửa khẩu. Trong một số trường hợp, khai thác gỗ lậu quy mô lớn được thực hiện bởi một số công ty lớn có sự bảo trợ bởi quan chức Chính phủ như báo chí Quốc tế mô tả.⁷

Các tổ chức môi trường và các cơ quan thông tấn báo chí đã nhiều lần đưa ra thông tin cáo buộc Việt Nam nhập khẩu gỗ bất hợp pháp từ Campuchia. Gần đây nhất, vào ngày 28 tháng 6 vừa qua tờ Thời báo Khmer Times đăng tải thông tin 10 quan chức quân đội và cảnh sát Campuchia tại tỉnh Monduliri (tiếp giáp với Đắk Lắk và Bình Phước của Việt Nam) bị phạt tù vì tiếp tay cho việc khai thác gỗ lậu khai thác từ các khu vực rừng bảo tồn để xuất khẩu sang Việt Nam. Bài báo này cũng đưa ra thông tin với sự giúp đỡ của các quan chức này, lao động Việt Nam nhập cảnh vào Campuchia để thực hiện việc khai thác.⁸

Ngày 17 tháng 6 vừa qua, các cơ quan thông tấn quốc tế như Reuters, Diplomat và Nikkei Asia đồng loạt đăng tin Chính phủ Mỹ chính thức rút nguồn kinh phí 21 triệu USD trước đó cam kết tài trợ cho dự án bảo tồn thiên nhiên tại vườn quốc gia Prey Lang tại Campuchia.⁹ Lý do Chính phủ Mỹ đưa ra là bởi tình trạng khai thác gỗ lậu diễn ra phổ biến tại khu vực này. Việc Chính phủ Mỹ rút kinh phí tài trợ cho dự án này là một lời cảnh báo nghiêm trọng đối với nạn khai thác gỗ lậu diễn ra theo hướng mất kiểm soát tại một số địa phương của Campuchia.

Truyền thông quốc tế và các tổ chức bảo vệ môi trường loan tin Việt Nam có vai trò quan trọng trong việc duy trì nạn khai thác gỗ lậu tại Campuchia, với nguồn cung gỗ bất hợp pháp từ quốc gia này được đưa vào Việt Nam. Những cáo buộc này là vô cùng nghiêm trọng cho Việt Nam.

4.2. Quản trị rừng tại Lào

Chính phủ Lào cam kết với quản lý rừng bền vững và kiểm soát gỗ bất hợp pháp. Điều này thể hiện qua việc Chính phủ tham gia đàm phán Hiệp định đối tác tự nguyện VPA FLEGT với EU bắt đầu từ năm 2012. Mục tiêu của VPA nhằm đạt cam kết toàn bộ các sản phẩm gỗ trên chuỗi cung là hợp pháp. Hiện tiến trình đàm phán vẫn đang tiếp tục. Cùng lúc, Chính phủ Lào đang thiết lập hệ thống đảm bảo gỗ hợp pháp cấp quốc gia nhằm đưa ra những quy định chi tiết để thực hiện cam kết.

Ngày 13 tháng 5 năm 2016 Thủ tướng Lào ban hành Chỉ thị 15 nhằm tăng cường kiểm soát các

hoạt động về khai thác, quản lý, kiểm tra, vận chuyển và các hoạt động thương mại có liên quan tới gỗ. Chỉ thị 15 cấm xuất khẩu các mặt hàng gỗ chưa qua chế biến sâu. Trong khuôn khổ của Chỉ thị này, Bộ Công thương Lào ban hành Quyết định No.0002 vào tháng 1 năm 2018 công bố danh mục chi tiết các sản phẩm gỗ chế biến sâu được phép xuất khẩu. Quyết định này sau đó được chỉnh sửa và thay

⁷ Một số nguồn tin tham khảo bao gồm: <https://www.khmertimeskh.com/622445/tycoon-arrested-over-illegal-logging/>; <https://news.mongabay.com/2019/05/illegal-logging-poised-to-wipe-cambodian-wildlife-sanctuary-off-the-map/>; <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2017/feb/16/arrested-killed-activists-fighting-save-cambodias-forests-prey-lang>.

⁸ <https://www.khmertimeskh.com/622445/tycoon-arrested-over-illegal-logging/>

⁹ <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/us-ends-cambodia-aid-programme-over-deforestation-targeting-activists-2021-06-17/>; <https://vodenglish.news/us-ends-funding-to-21m-prey-lang-project-citing-continued-logging/>; <https://www.rfa.org/english/news/cambodia/funding-06172021175122.html>; <https://thediplomat.com/2021/06/usaids-cuts-support-to-flagship-forest-protection-project-in-cambodia/>.

thể bằng Quyết định No.0939 ban hành tháng 8 năm 2019. Theo quyết định này, trừ gỗ có nguồn gốc từ rừng trồng, toàn bộ gỗ có nguồn gốc từ rừng tự nhiên chưa qua chế biến không được phép xuất khẩu. Chỉ thị 15 và các quyết định có liên quan, bao gồm Quyết định No.0393 hiện đang còn hiệu lực.

Gỗ tròn và gỗ xẻ có nguồn gốc từ rừng tự nhiên từ Lào tiếp tục được xuất khẩu vào Việt Nam là tín hiệu cho thấy Chỉ thị 15 và các quyết định có liên quan của Chính phủ Lào có thể đang bị vi phạm. Một số nguồn tin thì cho rằng có thể Chính phủ Lào cũng đang vận hành cơ chế “quota đặc biệt” giống như Campuchia. Quota đặc biệt, nếu có, làm cho gỗ nhập khẩu từ nguồn này vào Việt Nam không rõ ràng về thông tin liên quan tới khía cạnh pháp lý của gỗ. Điều này làm hình mối quan tâm của các tổ chức bảo vệ môi trường quốc tế cũng như Chính phủ một số quốc gia đang nhập khẩu đồ gỗ của Việt Nam. Trong bối cảnh Việt Nam đang thực hiện VPA và Lào đang đàm phán VPA với EU, sự tồn tại của nguồn cung này cho thấy mối nguy cơ rất hiện hữu đối với ngành gỗ Việt Nam.

5. Tăng cường kiểm soát nhập khẩu gỗ từ Campuchia và Lào

Việc duy trì luồng cung gỗ tự nhiên từ Campuchia và Lào tiềm ẩn rủi ro rất lớn cho ngành gỗ Việt Nam. Rủi ro này hiện nghiêm trọng đặc biệt trong bối cảnh (i) Ngành gỗ Việt Nam cam kết với EU về loại bỏ gỗ bất hợp pháp ra khỏi chuỗi cung và (ii) Chính phủ Mỹ đang điều tra ngành gỗ Việt Nam dựa trên cáo buộc Việt Nam nhập khẩu và sử dụng gỗ bất hợp pháp. Để thực hiện cam kết theo VPA và để giảm rủi ro cho ngành đặc biệt trong khâu xuất khẩu, Chính phủ Việt Nam cần có những đánh giá chi tiết về thực trạng của luồng cung này, đặc biệt về khía cạnh tính hợp pháp của gỗ nhập khẩu. Kiểm soát chặt luồng cung nhập khẩu này theo tinh thần của Nghị định 102 là điều tối quan trọng nhằm giảm rủi ro trong luồng cung này. Cụ thể, khi nhập khẩu gỗ từ hai quốc gia này, các doanh nghiệp nhập khẩu cần tuân thủ nghiêm việc bổ sung tài liệu nhằm minh chứng cho tính hợp pháp của gỗ. Bên cạnh đó, các doanh nghiệp cũng cần thực hiện đánh giá rủi ro, dựa trên đó đưa ra các cơ chế giảm thiểu rủi ro trong khâu nhập khẩu. Chính phủ Việt Nam nên cân nhắc khả năng tạm dừng việc nhập khẩu gỗ nguyên liệu rừng tự nhiên từ hai quốc gia này nếu các doanh nghiệp không đáp ứng được các yêu cầu được quy định trong Nghị định 102.

With support from:

